

A KÖNYVTÁRAK SZEREPE A NEMZETI FEJLŐDÉSBEN

Beszámoló az IFLA 50. konferenciájáról

SZÁNTÓ PÉTER

Az IFLA 50. konferenciáját 1984. augusztus 19. és 25. között, Nairobin tartották, első ízben az IFLA fennállása óta Afrikában és másodszor egy fejlődő országban (az első: 1980, Manila). A konferencia témája – „*A könyvtári és információs szolgáltatások, mint a nemzeti fejlődés alapja*” – kiváló lehetőséget adott arra, hogy a résztvevők felhívják a figyelmet: a fejlődő országok haladásához különösen fontosak és nélkülözhetetlenek a hatékony könyvtári és információs szolgáltatások.

Mintegy nyolcvan országból (köztük 25 afrikaiból) több mint ezren vettek részt a konferencián. Az összesen 250 szakmai ülés (megnyitó és záróülés, plenáris ülések, szekcióülések, kerekasztal-megbeszélések, nyílt fórumok stb.) és a 143 elhangzott előadás teljességre, de még arányosságra törekvő összefoglalására sem vállalkozhat e sorok írója, az ülés – sajnos – egyetlen magyar résztvevője, mert az időben jórészt párhuzamosan folyó rendezvényeknek értelemszerűen csak egy részén lehetett jelen, elsősorban azoknak a szekcióknak az ülésein, amelyekben az OMIKK regisztrálva van (Tudományos és Műszaki Könyvtárak; Információs Technológia), továbbá mint az Információs Technológia Szekció állandó bizottságának a tagja, e bizottság munkaértekezletein. Ezért, és mivel az elhangzott előadásoknak csupán egy részéhez lehet hozzáférni^{1, 2}, e beszámoló hivatalos jelentésekre, valamint néhány szakirodalmi közleményre is^{3, 4, 5} támaszkodik.

Megnyitó ülés

Else Granheim, az IFLA akkori elnöke nyitotta meg a konferenciát, majd Amadou Bouusso, az Unesco Általános Információs Programjának az igazgatója köszöntötte a hallgatóságot. Hangsúlyozta az Unesco elkötelezettségét a Harmadik Világ könyvtárügyének fejlesztése iránt, és az Általános Információs Program céljairól szólva kiemelte, hogy ennek keretében Afrikában az információfelhasználók oktatására és felsőfokú könyvtári képzettséget nyújtó iskolák létrehozására fogják erőfeszítéseiket összpontosítani. Rámutatótt arra, hogy az Unesco az IFLA-val együttműködve segíti a Harmadik Világ országait nemzeti könyvtárpolitikájuk tervezésében és fejlesztésében.

E. Granheim szerint fontos, hogy a fejlődő országokban a közművelődési könyvtárakat olyan közösségi információs központokká (community information centre) alakítsák át, ahol mindenki hozzáférhet az információhoz; ez mind a helyi közösség – amelyet kiszolgál –, mind pedig az egész társadalom fejlődését elősegíti. Az információt

igénylő fiatalok egyre növekvő száma fokozza a nemzeti információs rendszerekkel szemben támasztott követelményeket, ezért „valamennyi ország nemzeti információs rendszerei között kapcsolatot kell teremteni.” Az IFLA magprogramjainak – köztük a Harmadik Világ Könyvtárügyének Segítése programnak – különösen nagy a jelentőségük a fejlődő országok számára. Felhívta a figyelmet arra, hogy gyakran kritikátlanul vesznek át új technológiákat, ami a helyi kultúra és hagyományok elhanyagolását vonhatja maga után. Mivel Kenyában szerencsére létezik egy lingua franca, a kiswahili nyelv, az afrikai könyvtárosok minden bizonnyal sokat tesznek majd a még fel nem jegyzett hagyományaik rögzítéséért, leírásáért. E. Granheim utolsó mondatát: „Penye nai ipo njia” (az erős akarat diadalt arat) óriási taps fogadta.

Kenneth S.N. *Matiba*, Kenya kulturális minisztere megköszönte, hogy az első afrikai IFLA-értekezletet Kenyában tartották, és kijelentette, hogy a kenyai kormány a könyvtári és információs szolgáltatások fejlesztését fontos feladatnak tartja. Mwai *Kibaki*, a Kenyai Köztársaság elnökhelyettese, a konferencia tiszteletbeli vendége egy előre megírt beszéddel a kezében állt fel, de ezt hamar félretette, és egy – amint ezt Hans-Peter *Geh*, az IFLA akkori elnökhelyettese a megnyitó ünnepséget bezárva jellemezte – „szíve mélyéről jövő” beszédet mondott. Többek között felsorolta, hogy szerinte melyik az a három fő probléma, amellyel Kenya és a többi fejlődő ország nemzeti és helyi könyvtári-információs szolgáltatásai fejlesztésénél szembetalálkozik:

- magas a nyomtatott anyagok előállítás költsége, amit az ország gazdasági ereje nehezen bír el (Kenya, hasonlóan sok más afrikai országhoz, csak most kezdi saját kiadói iparát kifejleszteni, így a könyvek előállítása számára aránytalanul költséges);
- meg kell oldani az ország kulturális örökségének rögzítését és megőrzését, a ma még csak szájhagyományként élő információ gyűjtését és feldolgozását;
- új, kiegészítő módszereket kell kifejleszteni az információ terjesztésére a vidéki lakosság körében, ugyanis a könyvek kölcsönzése különböző okokból nehézségekbe ütközik.

Plenáris ülések

Az első plenáris ülésen Peter E. *Kinyanjui* (Kenya) a könyvtáraknak a továbbképzésben betöltött szerepével foglalkozott. Ismertette a Kenyában a felnőttek képzése terén elért eredményeket, amelyek a könyvtári szolgáltatásokra is kihatnak. Nőtt pl. a felnőtt írni-olvasni tudók száma, a Nairobi Egyetemen egy, a felnőttek oktatásával és a „távoktatással” (a hallgatók időben és térben a tanártól elkülönítve tanulnak központilag kidolgozott „önoktató” tananyagból, rendszeres visszacsatolás mellett) foglalkozó tan-szék alakult. Sürgette a könyvtárosokat, törekedjenek arra, hogy a könyvtár legyen az a hely, ahova elsőnek fordulnak a felhasználók információért; képezzék a felhasználókat a könyvtár hatékony használatára; tanítsák meg a felnőtteket, hogyan kell tanulni – első-sorban azokat, akik csak nemrég tanultak meg olvasni és írni –; irányítsák a decentralizált információs központok kialakítását a vidéki lakosság számára. Egy kiragadott, emlékeze-

tes megállapítása: „2000-ben a világ nem szegényekre és gazdagokra fog oszlan, hanem olyanokra, akik hozzáférnek az információkhoz, és olyanokra, akik nem”.

Theodore *Ndiaye* (Szenegál) a könyvtárak szerepét általában határozta meg, majd arról beszélt, milyen speciális feladatokat kell a fejlődő országok könyvtárainak ellátniuk. Ezek közül az egyik legfontosabb: megfelelő programok szervezése az írástudatlanság csökkentésére. Ismertette azokat a különbségeket, amelyek ma a fejlettebb észak-afrikai és az elmaradottabb dél-afrikai országok között fennállnak (az utóbbiakban nincs elegendő könyvtár, nincs nemzeti bibliográfia, fejletlen a könyvkereskedelem stb.), és a két terület közötti szorosabb együttműködésre szólított fel.

A második plenáris ülésen Henry *Chakava* (Kenya) az olvasás Afrikában való elterjedésének gátló tényezőit elemezte. Az egyik Afrika soknyelvűsége. Több mint 1200 nyelvet használnak, ugyanakkor angolul és franciául (ezeken a nyelveken jelenik meg a legtöbb publikáció) csupán a lakosság egynegyede tud olvasni azokban az országokban, ahol valamelyiket használják. A publikációk tömeges méretű lefordítása afrikai nyelvekre túlságosan költséges lenne. A másik tényező az írástudatlanság: az Unesco 1982. évi felmérése szerint a lakosságnak még mindig 60,3%-a írástudatlan Afrikában. És bár pl. Kenya, Tanzánia, Nigéria, Ghana sokat tett e helyzet felszámolására, elsősorban anyagi természetű akadályok van az írástudatlanság gyorsabb ütemű felszámolásának. A többi gátló tényező között szerepel még a könyvek kis száma és ezen belül is a sok nem megfelelő mű, az olvasás alacsony színvonalú oktatása, a környezeti problémák (zsföldfoltosság, a világítás hiánya stb.).

E.A *Ulzen* (Kenya) az olvasási szokásokról és a felnőttek írni-olvasni tudásáról tartott előadást. Hangsúlyozta az ICAE (International Council for Adult Education = Felnőttek Oktatásának Nemzetközi Tanácsa) fontosságát, és kérte az IFLA-t, hogy segítse az ICAE munkáját az analfabétizmus legyőzésében. Míg 1970-ben a földön 760 millió volt az írástudatlanok száma, ez 1980-ra 824 millióra nőtt, és 1990-re 882 millióra fog emelkedni. Az anyanyelven folyó oktatás bevezetése alapvetően fontos az analfabétizmus felszámolása céljából.

A Szakmai Bizottság Nyílt Fóruma

Paul *Kaegbein*, a Szakmai Bizottság elnöke bevezetőjében ismertette a bizottság munkáját: az IFLA különböző szekciói, szakosztályai, kerekasztalai munkáját koordinálja, ügyelve az erőforrások hatékony hasznosítására és az IFLA tevékenységei közötti egyensúlyra.

Raphael *Ndiaye*, az Afrika Szekció elnöke arról tartott előadást, hogy mit nyújt az IFLA Afrikának. Az Afrika Szekció többek között olyan projekteket támogat, amelyek afrikai könyvtári problémákra keresnek innovatív megoldást (pl. Sierra Leone vak gyermekeinek oktatási anyagok kidolgozása; könyvek av-formára „átcsomagolása” szenegáli analfabétáknak). Az Afrika Szekció különböző konferenciákat szervezett Afrikában, clearinghouse-t hozott létre Dakarbán az IFLA-publikációk számára és kiadja az *Africa News*-t.

I. *Kigongo-Bukenya* (Uganda) pedig arról beszélt, hogy az afrikai könyvtárosok mit várnak az IFLA-tól, és kritizált egyes IFLA-projekteteket, irreálisnak ítélve őket.

A két előadást élénk vita követte. Kaegbein felhívta a figyelmet arra, hogy az afrikai kollégáknak jól definiált projekteket kell kezdeményezniük.

Nyílt Fórum az UAP Programról

Willem R. *Koops*, az UAP Tanácsadó Bizottság elnöke elmondta, az UAP Programnak az a célja, hogy a publikációkat ingyenesen hozzáférhetővé tegye valamennyi felhasználó számára, bárhol is kérjék, bármilyen célra. Ezt a célt azonban nem lehet központosítva elérni: az egyes országok felelőssége, hogy saját publikációikat a világ minden országa számára hozzáférhetővé tegyék, más országok publikációit pedig saját állampolgáraik részére. Az UAP Programot a British Lending Library, az Unesco és a Deutsche Forschungsgemeinschaft támogatja.

Maurice *Line*, az IFLA UAP Nemzetközi Program igazgatója áttekintette az UAP koncepciót és az eddigi eredményeket. Az UAP-t az UBC hívta életre, hiszen hiába van a bibliográfiai számbavétel, ha az eredeti dokumentumhoz nem lehet hozzáférni. A Program keretében folyó kutatások közül külön említést érdemel az, amelyik a korszerű technikának a kiadványok hozzáférhetőségére gyakorolt hatását vizsgálja. A Program során adták ki a *Guidelines for national planning for the availability of publications*. c. kézikönyvet, amely arra vonatkozó irányelveket tartalmaz, hogyan fejlesszék ki az egyes országok az UAP-hoz igazodó saját nemzeti programjaikat. Bár a hozzáférhetőség megvalósítását a helyi könyvtárakban kell elkezdeni, szükség van olyan szakmai szervekre is, amelyek a nemzeti program kialakítását szorgalmazzák, illetve azon munkálkodnak.

A vitában felszólalók közül egy szudáni könyvtáros azt fejtegette, hogy az UAP felesleges a fejlődő országoknak. Hiszen Jubában (Szudán) pl. szinte lehetetlen könyvet, folyóiratot venni, nincsenek kiadók és könyvesboltok, nem létezik kötelezpéldányszolgáltatás, a dél-szudániak nem tudnak arabul, Szudán nemzeti nyelvén. M. Line azt válaszolta, hogy a vázolt szudáni helyzet csak alátámasztja az UAP szükségességét és azt, hogy a Programot alulról felfelé építkezve kell megvalósítani. Egy Unesco-képviselő arra mutatott rá, hogy bár az Unesco régóta segíti a könyvtárakat a kiadványok beszerzéséhez anyagi támogatást nyújtva, ez a nemzetközi segítség nem tarthat örökké. Többen a szerzői jog kérdésével foglalkoztak mondván, hogy gátolja a nagyobb mennyiségű fénymásolást. M. Line szerint a szerzői jogok megváltoztatása tekintetében az UAP keveset tud tenni, mert ehhez a kiadók és könyvkereskedők bevonására lenne szükség.

Nyílt Fórum az UBC és a MARC Programokról

Az UBC Programról Barbara *Jover* számolt be. Megemlített néhány olyan fontosabb publikációt, amelyet e Program keretében adtak ki (Proceedings of the International CIP Meeting, Ottawa, 1982.; UNIMARC Handbook; International Cataloguing; Guidelines for authority and reference entries), és külön elemezte az ISBD-vel kapcsolatos munkákat.

A MARC Program szorosan kapcsolódik az UBC-hez. A MARC Program két projektje közül az egyik a Deutsche Bibliothekben (IMP–DB), a másik a British Library-ben (IMP–BL) folyik. Dieter *Wolf* (Deutsche Bibliothek) elmondta, hogy az IMP–DB fő feladatai a következők: 1) az *International Guide to MARC Databases and Services* szerkesztése, kiadása és terjesztése; 2) az UNIMARC-formátum tesztelése a Deutsche Bibliothek MAB 1 (= Maschinelles Austauschformat für Bibliotheken) formátumú mágnesszalagjainak UNIMARC-formátumra konvertálása az UNIMARC Handbook alapján; 3) közreműködés a bibliográfiai adatok nemzetközi cseréjét elősegítő módszerek kidolgozásában; 4) az *IMP Newsletter* szerkesztése az UNIMARC-ról és a MARC-hálózatról. Peter *Lewis* (British Library) ismertette az IMP–BL projektet. Ennek keretében adták ki az *UNIMARC Handbook* c. kézikönyvet, amely az UNIMARC-formátum használatát segíti elő, valamint karbantartják, fejlesztik és felülvizsgálják az UNIMARC-formátumot.

A Programirányító Bizottság Nyílt Fóruma a többi magprogramról

Adam *Wysocki*, a Programirányító Bizottság elnöke ismertette az IFLA három új magprogramját. Az első (Transborder Data Flow, TDF) a nyilvánosan hozzáférhető adatoknak a nemzeti határokon keresztül elektronikus átvitelét támogatja ezen adatok tárolása és feldolgozása céljából. A program politikai (pl. nemzeti adatfeldolgozási politika, titkossági törvények), gazdasági (pl. az adatbázisok létrehozásának, fenntartásának és használatának költsége) és műszaki kérdésekkel (pl. hardver- és szoftverszabványok) foglalkozik.

A második program (Preservation and Conservation, PAC) az állományvédelmet nemzeti szinten és az állományvédelem korszerű technikai eszközökre támaszkodó módszereinek a kidolgozását kívánja elősegíteni pl. kutatások szorgalmazásával, képzéssel, oktatási anyagok kiadásával, nemzetközi szabványokra tett javaslatokkal.

A harmadik magprogram (Advancement of Librarianship in the Third World, ALP) célja, hogy erősítse a fejlődő országok részvételét az IFLA-ban, segítse a nemzeti könyvtáros egyesületek tevékenységét, regionális együttműködésre ösztönözzön, és támogassa a fejlődő országok könyvtárosainak képzését.

E programokat az IFLA-n kívüli pénzügyi forrásokból tartják fenn: az első kettő indításához az CLR (USA) százezer dollárt adott, a harmadik finanszírozása még megoldatlan.

A. Wysocki a szocialista országok jelen lévő képviselőit és a magprogramok irányítóit külön megbeszélésre is összehívta, amelyen megvitattuk, hogyan lehetne a szocialista országok részvételét a magprogramok megvalósításában fokozni.

Záróülés

A záróülés megnyitása után a résztvevők – a kialakult hagyomány szerint – az előző IFLA-konferencia óta meghalt könyvtárosok emlékének néma felállással adóztak. Majd előterjesztették a szervezeti egységek szakmai határozatait, amelyeket a Szakmai Bizottság fog elbírálni. Ezek többsége a fejlődő országok könyvtárait segíti.

Margreet *Wijnstroom*, az IFLA főtítkára a holland könyvtárosok nevében Kenneth S.N. *Matibának*, Kenya kulturális miniszterének egy 6500 dolláros csekket adott ajándékba a kenyai iskolai könyvtárak számára.

Benzies Y. *Boadi* (Nigéria) az IFLA-konferenciát megelőző szemináriumról számolt be, amelyen két fontos kérdést vitattak meg: „Ismerjük-e mi könyvtárosok azokat, akiket hivatottak vagyunk szolgálni?” és „Vajon tudjuk-e, hogyan kell őket a legjobban szolgálni?”

Ezután kitüntetésekre és a következő IFLA-konferenciákra (Chicago, 1985; Tokió, 1986) szóló meghívásokra került sor.

A Tudományos és Műszaki Könyvtárak Szekciója

Az ebben a szekcióban elhangzott előadások két fő téma köré csoportosultak. Az egyik az volt, hogyan járulhat hozzá a szabadalmi információ a könyvtárak közvetítésével a fejlődő országok fejlődéséhez. Eckhard *Derday* (NSZK) szerint a szabadalmi információ terjesztése a könyvtárak által kitűnő példa arra, milyen fontos szerepet tölthetnek be a könyvtárak a nemzeti fejlődési folyamatban. A szakirodalmi információ terjesztése tulajdonképpen a technológia-transzfer egy válfaja. E transzfer deklarált célja az ország társadalmi-gazdasági fejlődésének a támogatása. Gyakorta azonban az új technológiát úgy importálják a fejlődő országokba, hogy nem veszik figyelembe az ott használt technológiát és a helyi társadalmi-gazdasági körülményeket. A szabadalmi dokumentumok tanulmányozása éppen annak a „megfelelő technológiának” a kialakulását segítheti, amelyet könnyen lehet alkalmazni, így növelni a termelékenységet. A könyvtárosoknak ebben azért is fontos szerepük van, mert nemcsak a szakirodalmi dokumentumokhoz értenek, hanem ismerik a kapcsolódó egyéb szakirodalmi forrásokat és szolgáltatásokat is.

Gerhard A. *Kruse* (NSZK) előadásának címe: „*Szabadalmi dokumentáció: új ötletek forrása és ösztönző erő a fejlődő országok gazdasági növekedéséhez*”. A szabadalmi információ hozzájárulhat az iparilag fejlett és a fejlődő országok kapcsolatának erősítéséhez. Se szeri, se száma azoknak az ipari termékeknek, amelyeket a fejlődő országok saját szakképzett munkaerőgárdájukat figyelmen kívül hagyva importálnak, jóllehet szakembereik ösztönzésével és ötleteivel ezeket saját nyersanyagaikból hazájukban is előállíthatnák. Szemben a monográfiákkal és folyóiratokkal, a szabadalmi irodalom olyan pontos leírásokat és rajzokat tartalmaz, amelyek alapján a szakemberek elkezdhetik a gyártást. A könyvtárosok tudják a legjobban, hogyan kell egy osztályozott gyűjteményt megszervezni és a nagyközönséget kiszolgálni, ám ezekkel az ismeretekkel a fejlődő országokban újonnan létesített szabadalmi hivatalok dolgozói nem rendelkeznek. A könyvtárosoknak nemcsak az új gondolatok terjesztésében kell közreműködniük, nemcsak a tudósokat, a magasan kvalifikált szakembereket kell kiszolgálniuk, hanem a termelés közvetlen résztvevőit, a szakmunkásokat is.

Az előadások másik része a fejlődő országoknak a tudományos-műszaki szakirodalom előállításában és terjesztésében fennálló problémái köré csoportosult.

Stella *Pilling* (Nagy-Britannia) előadása felhívta a figyelmet arra, milyen kevésbé ismerjük a fejlődő országok szakirodalmi termését. A statisztikai adatok – ha egyáltalában elérhetőek – többnyire hiányosak. Az előadás ennek ellenére megpróbált a fejlődő országok tudományos-műszaki és társadalomtudományi könyv-, folyóirat- és nehezen hozzáférhető dokumentumterméséről számszerű összegezést adni. Következtetései: ezeknek az országoknak a publikációs tevékenysége viszonylag fiatal múltra tekint vissza, a

publikációk kis része színvonalas, így hatásuk gyenge, a fejlődő országoknak sokkal többet kell tenniük, ha e téren az iparilag fejlett országokhoz akarnak felzárkózni

Katherine *Cveljo* (USA) az Egyesült Államok tudományos és műszaki könyvtárainak, információk központjainak egyes szolgáltatásait elemezte abból a szempontból, mennyiben hasznosíthatóak a fejlődő országokban.

A fentiekén kívül Damaris G. *Ng'ang'a* (Kenya) beszélt a tudományos és műszaki szakirodalom hozzáférhetőségéről Kenyában – sürgetve egy nemzeti információs rendszer és egységes könyvtári hálózat kialakítását –, Dieter *Schmidmaier* (NDK) a könyvtári etikáról a tudományos-műszaki szakkönyvtári hálózatban, I.M. *Harina* (SZU) a fejlődő országok és a SZU Állami Nyilvános Tudományos és Műszaki Könyvtárának (GPNTB) kapcsolatáról.

Az Információs Technológia Szekciója

Az előadások központi témája a könyvtári és tájékoztatási célú mini- és mikroszámítógépekre készített szoftver volt. Christine *Bossmeyer* (NSZK) bevezető előadásában áttekintette a könyvtárgépesítésben az elmúlt években alkalmazott hardver- és szoftvertermékeket, bemutatta a mini- és mikroszámítógépek térhódításaként jellemezhető trendet, foglalkozott a megfelelő könyvtári célú szoftver kiválasztásának problémáival, hangsúlyozta a rugalmas és hardverfüggetlen szoftvertermékek szükségességét, és jellemezte, milyen lenne egy ideális könyvtári alkalmazásra készülő szoftvercsomag.

Henriette D. *Avram* (USA) „*A MINISIS UNIMARC változata*” c. előadásában ismertette a MINISIS-t, amely egy a könyvtárak és információs központok számára készült információkezelési rendszer. Ezt az IDRC (International Development Research Centre = Nemzetközi Fejlesztési Kutató Központ, Kanada) fejlesztette ki a nagyszámítógépen futó ISIS programcsomag alapján Hewlett–Packard 3000 típusú miniszámítógépekre. A MINISIS azonban nem tud UNIMARC formátumú rekordokat keresni. Egy 1983. évi tanulmány azonban rámutatott arra, hogy a MINISIS némi módosítással adaptálható az UNIMARC-ra. E változtatások egyúttal eleget tesznek a CCF (Common Communications Format = Közös adatcsere-formátum) követelményeinek is. (A CCF olyan szabványos adatcsere-formátum, amely a könyvtári és referáló-indexelő közösségek között teremt hidat.) A CLR pénzügyi támogatásával folyik a MINISIS UNIMARC változatának kifejlesztése.

Charles *Godfrey* (Kanada), az IDRC munkatársa bejelentette, hogy az UNIMARC interfész a MINISIS-hez 1985-re elkészül, majd részletesen ismertette e változat alkalmazási jellemzőit.

Wolfgang *Löhner* (Unesco) az Unesco-nak azokat a terveit ismertette, amelyek szerint a fejlődő országok számára egy általános, könyvtári és információs célú, az alkalmazott hardvertípustól független, mikroszámítógépeken futtatható programcsomagot fejleszt ki, hogy a fejlődő országok saját adatbázisokat hozhassanak létre a segítségével. (Ezt is, mint az Unesco másik két programcsomagját, az ISIS-t és a MINISIS-t, a tagországok térítésmentesen fogják megkapni, installálásukhoz pedig szükség esetén az Unesco segítséget nyújt.) W. Löhner felsorolta azokat a jellemzőket, amelyekkel egy ilyen ideális prog-

ramcsomagnak rendelkeznie kell, majd elmondta, hogy e jellemzőknek máris nagymértékben megfelel az a IV+V (= Informationsvermittlung und -verarbeitung) elnevezésű hardverfüggetlen programcsomag, amelyen az Institut für Maschinelle Dokumentation (Gépi Dokumentációs Intézet, Graz) dolgozik.

Ezután *W. Koch* (Graz) részletesen ismertette e program műszaki és szoftvertulajdonosságait. (Talán felesleges itt említeni: az előadásokat óriási érdeklődés övezte, és élénk vita követte.)

Geoff Andrews (Nagy-Britannia) a videotex előnyeiről, alkalmazási területeiről tartott előadást, felhívta a figyelmet arra, milyen gondokat jelent, hogy jelenleg öt videotexszabvány is létezik (kettő az Egyesült Királyságban, egy Franciaországban, egy az NSZK-ban és egy Észak-Amerikában), valamint a nemzetközi szabványosítás szükségességére. Javasolta, hogy az IFLA szorgalmazza egy közös videotex-világrendszer megteremtését.

Bibliográfiai Szekció

Ridha Attia (Tunézia) ismertette Algéria, Tunézia, Marokkó nemzeti bibliográfiáit és Líbia arab bibliográfiáját, továbbá az *Arab Bulletin of Publications* c. kiadványt, amely az arab bibliográfiákat összesíti. E bibliográfiák több-kevesebb rendszerességgel látnak napvilágot, arab, francia és angol fejezeteik vannak. Az Arab Bulletin of Publications előállítását hamarosan gépesíteni fogják az arab karakterkészleteket is kezelni tudó MINISIS programcsomaggal. A líbiai nemzeti bibliográfia kivételével a többi az ISBD-t használja, továbbá az ETO módosított változatát vagy a Tizedes Osztályozást.

Beatrice Bankole (Nigéria) az angol nyelvterületű afrikai országok nemzeti bibliográfiáiról adott áttekintést, rendre elemezve az egyes országok (pl. Gambia, Kenya) nemzeti bibliográfiáit, kiegészítve azzal, hogy az illető országban létezik-e kötelese példány-szolgáltatás, illetve ISBN- vagy ISDS-iroda.

Katalogizálási Szekció

Angeline S. Kamba (Zimbabwe) országa könyvtári rendszerének bemutatása után nemzeti bibliográfiáját ismertette, majd beszélt a tervekről, köztük a Nemzeti Könyvtár és Dokumentációs Szolgálat létesítéséről – amely a kormányzat, a felsőoktatási, az iskolai és a közművelődési könyvtárak számára központi beszerzést fog végezni – és egy központi katalógus felállításáról.

Marieton Diop Diongue (Szenegál) is országának a bibliográfiai számbavétellel kapcsolatos eredményeiről és gondjairól szólt. A katalogizálási gyakorlat igen eltérő, mindössze néhány könyvtárban követik az ISBD/M/-et. Az időszaki kiadványokat többnyire nem katalogizálják, a könyvtárak általában nem osztályozzák állományukat, néhányan azonban az ETO-t, illetve a TO-t használják. A problémák között említette meg a nemzeti bibliográfiai ügynökségek és a kötelese példány-szolgáltatás hiányát, a nemzeti bibliográfia hosszu átfutási idejét.

Osztályozási és Tárgyköri Feltérési Szekció

Margaret N. *Muriuki* (Kenya) „*Osztályozás és tárgyköri feltérés Kenyában*” címmel tartott előadást, amelyben a helyzetkép felvázolása után felhívta a figyelmet arra, hogy a világon létező jelentősebb osztályozási rendszerek általában elégteleneknek, kidolgozatlanoknak bizonyulnak olyan területeken, mint pl. Afrika története, földrajza, nyelvei, irodalma, művészete. Javasolta, hogy hozzanak létre egy olyan osztályozási kutatócsoportot, amely az afrikai nyelvek és történelem tárgyköreiben kiegészítő táblázatokat készítene a Dewey-féle és a Kongresszusi Könyvtár osztályozási rendszeréhez, és megvizsgálná egy külön osztályozási rendszer létrehozásának a lehetőségét az említett tárgykörökhöz.

Robert *Holley* (USA) azt a kérdést boncolgatta, milyen következményei vannak az új technológiának az osztályozásra és a tárgyköri feltérásra a fejlődő országokban. Míg a tárgyszórendszerek korábban lassan változtak, hiszen a nagy mennyiségű cédulakatalógusokban nehézkes volt a változások átvezetése, és ezért türelmesen kivárták, amíg az adott kifejezés stabilizálódott, a mai automatizált rendszerekben könnyebb a változtatásokat végrehajtani. A fejlődő országokban általában az iparilag fejlett országok osztályozási rendszereit használják, ugyanakkor még nem jutottak el a számítógépesítésig, így gondot fog okozni a gyorsabb és gyakoribb változtatások követése. Igaz, a fejlett országokban is maradnak olyan könyvtárak, amelyek nem térnek át a számítógépesítésre; ezek remélhetőleg lassítani fogják a vázolt folyamatot, akárcsak a szabadpolcos könyvtári hagyománnyal rendelkező országok, hiszen attól még, hogy a számítógépes rekordokat könnyű megváltoztatni, a könyvek újracímkezése továbbra is munkaigényes marad.

Időszaki Kiadványok Szekciója

David P. *Woodworth* (Nagy-Britannia) az időszaki kiadványokkal kapcsolatos oktatásra és képzésre összpontosította figyelmét, megállapítva, hogy a hivatalos oktatási intézményekben és szakmai egyesületekben továbbra is fennáll az időszaki kiadványok kérdésköre iránti érdektelenség, majd beszámolt a Nagy-Britanniában e téren megvalósult biztató kezdeményezésekről, elsősorban az U.K. Serials Group tanfolyamairól.

Michael E.D. *Koenig* (USA) azokat a területeket vette számba, amelyekre az időszaki kiadványokkal majdan foglalkozó könyvtárosokat elsősorban oktatni kell: 1) számítógépek és távközlési rendszerek ismerete; 2) tudományos kommunikáció (a tudás létrehozásának és terjesztésének rendszere); 3) matematikai elemző módszerek; 4) az információ gazdasági kérdései (mivel a könyvtári erőforrások jelentős részét éppen az időszaki kiadványokra fordítják).

Az előadások másik része az időszaki kiadványok számbavételének és hozzáférhetőségének a helyzetével foglalkozott a fejlődő országokban. Theophilus E. *Mlaki* (Tanzánia) szerint a fejlődő országok jórészt azért szegények, mert információban azok, és ez különösen így van az időszaki kiadványok tekintetében. A külföldi időszaki kiadványokhoz való szélesebb körű hozzáférésnél is égetőbb feladat a fejlődő országok saját időszaki kiadványainak létrehozása és terjesztése.

Arnoud de *Kemp* (NSZK) a Springer-kiadó gyakorlatára támaszkodva elemezte az időszaki kiadványokkal kapcsolatos egyes tevékenységek elveit és a fejlődő országokkal való ez irányú kapcsolattartás követelményeit.

Beszámolómban illene még a többi szekció előadásairól is szólnom, de valamennyi szekció, valamennyi előadás akárcsak jeladó szintű feldolgozása is jóval meghaladja e beszámoló keretét. Ugyancsak érdemes lenne egyes szekciók közös üléseiről hírt adni, így pl. a Bibliográfiai Szekció, a Katalogizálási Szekció, az Osztályozási és Tárgyköri Feltárási Szekció, az Információs Technológia Szekciója és a Nemzeti Könyvtárak Szekciója közös üléséről, amelyen az UNIMARC-kal kapcsolatos kérdéseket vitatták meg, és javasolták, hogy az IFLA vállalja magára az egyes országok UNIMARC használatának a koordinálását, mert félt, hogy különben minden ország némileg eltérő UNIMARC-rekordokat fog készíteni. Szólni lehetne még az egyes szekciók állandó bizottságaiban végzett munkáról, a kerekasztal-megbeszélésekről, a Nemzeti Könyvtárak Igazgatóinak Konferenciájáról, az IFLA-szemináriumról (az egyik a könyvtárosképzés és -nevelés kérdéseivel foglalkozott; a másik statisztikai kérdésekkel és az UAP-pal az afrikai országok szemszögéből).

Ezúttal is felvonultak a kiállítók: a kiadók, a hagyományos és számítógépes szolgáltatásokat nyújtó legrangosabb cégek a föld különböző országaiból. A gazdag kiállítás szemlélője aligha vette észre: hiányoztak az IFLA-publikációk a polcokról, mivel a bemutatandó mintegy 60 000 dollár értékű anyag – amelyet a Kenyai Könyvtárosok Egyesületének szándékoztak ajándékozni a konferencia után – elakadt a vámolási adminisztráció dzsungelében.

Összességében bátran állítható: az IFLA 50., jubileumi konferenciája is bizonyította, hogy az IFLA egy rendkívül széles körű tevékenységet eredményesen folytató, dinamikusan fejlődő szervezet. Nairobiban tartott konferenciája kitűnő alkalmat nyújtott az iparilag fejlett és a fejlődő országok közötti párbeszédre, s várható, hogy az elkövetkező években az IFLA munkájában az együttműködés a fejlődő országokkal egyre nagyobb szerepet kap.

JEGYZETEK

1. Az OSZK–KMK Könyvtártudományi Szakkönyvtárban (az IFLA-kiadványok magyarországi letéti könyvtárban) hozzáférhetőek az IFLA 50. konferenciáján elhangzott előadások. (A beérkezett anyag hiányos.)
2. IFLA Annual. 1984. Proceedings of the 50th General Conference Nairobi, 1984. Annual Reports. Ed. Willem Koops, Carol Henry. München, Saur, 1985. 196 p. (Az előadások többségének annotációját is tartalmazza.)
3. RÜCKL, Gerhard: IFLA in Africa. 50 Generalkonferenz in Nairobi. = Zentralblatt für Bibliothekswesen. 1984. 98 Jg. 12.H. 540–545.p.
4. The International Federation of Library Associations and Institutions examines the role of libraries in national development. Report on the 50th General Conference and Council of IFLA held in Nairobi, Kenya. = Library of Congress Information Bulletin, 44. vol. 1985. 25.no. 131–148.p.
5. Die 50. Generalkonferenz der IFLA in Nairobi. (Kenia). = Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie. 32. Jg. 1985. 1.H. 1985. 87.-105.p.